

Diagnoza
lokalnych problemów alkoholowych, związanych z
narkotykami i przemocą w rodzinie
na terenie miasta Lipna

I. WPROWADZENIE.

Jak informuje Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Warszawie spośród licznych problemów społecznych, jakie występują w naszym kraju, problemy związane z alkoholem mają szczególne znaczenie. Wynika to przede wszystkim z rozmiarów szkód alkoholowych oraz kosztów społecznych i ekonomicznych, jakie z tego tytułu ponosi budżet państwa-szacowanych na **1,3% produktu Krajowego Brutto**. Konsumpcja alkoholu ma istotny wpływ na zdrowie fizyczne i psychiczne zarówno jednostek, jak i ich rodzin, a jej konsekwencje dotyczą nie tylko osób pijących szkodliwie, ale wpływają na całą populację. Nadużywanie alkoholu powoduje wiele szkód społecznych: zakłócanie bezpieczeństwa publicznego, przestępstwa, wypadki samochodowe, przemoc w rodzinie, ubóstwo i bezrobocie.

Zgodnie z raportem Światowej Organizacji Zdrowia alkohol znajduje się na **trzecim miejscu** wśród czynników ryzyka dla zdrowia populacji, a ponad **60 rodzajów chorób i urazów** ma związek z alkoholem. Dane ŚOZ wskazują, że konsumpcja alkoholu w Europie jest najwyższa w porównaniu z innymi regionami świata i wynosi 11 litrów czystego alkoholu w przeliczeniu na jednego dorosłego mieszkańca.

W Polsce na strukturę i ilość wypijanego alkoholu mają wpływ także czynniki ekonomiczne. Z danych GUS wynika, że w latach 1998-2000 wielkość spożycia utrzymywała się na poziomie nieznacznie powyżej 7 litrów w przeliczeniu na stu procentowy alkohol na 1 mieszkańca. Lata 2001-2002 to spadek spożycia do poziomu 6,63 i 6,93 litra. Jednak w roku 2003 (po obniżce akcyzy na napoje spirytusowe) notuje się stały, wyraźny wzrost ilości wypijanego alkoholu, aż do 9,58 litra w roku 2008. Na początku 2009 r. podniesiono akcyzę : na napoje spirytusowe o ok. 9% oraz wino o ok. 16,5%, a marcu na piwo o 13,6%. Wielkość spożycia zmniejszyła się o 0,5 litra na jednego mieszkańca w stosunku do roku poprzedniego. Spadek spożycia alkoholu w 2009 roku jest przerwaniem kilkuletniej tendencji wzrostowej. Zmianę trendu można powiązać z decyzją o regulacji podatku akcyzowego. Mimo to dostępność ekonomiczna poszczególnych rodzajów alkoholu jest wciąż duża.

Poza dostępnością ekonomiczną ważnym czynnikiem wpływającym na wysokość spożycia alkoholu jest większa fizyczna możliwość jego nabycia- wciąż przybywająca ilość dużych punktów sprzedaży (hipermarkety), otwartych codziennie do godz. 22,00 lub całodobowa sprzedaż.

Spożywanie alkoholu jest najbardziej rozpowszechnionym zachowaniem ryzykownym wśród nastolatków (badania ESPAD, HBSC, badania mokotowskie). Choć jak wskazują badania, zdecydowana większość uczniów w wieku lat 16-17 należy do grona konsumentów alkoholu, to po gwałtownym wzroście spożywania alkoholu przez młodzież w latach 1989-2003 zaobserwowano spadek spożycia wśród uczniów młodszych oraz stabilizację w grupie młodzieży starszej.

Należy jednak zwrócić uwagę na wzrastającą liczbę pijących alkohol dziewcząt i młodych kobiet. Konsumpcja alkoholu przez polską młodzież kształtuje się na średnim poziomie w porównaniu z resztą Europy.

Okolo 57% nastolatków przyznaje się do regularnego spożywania alkoholu, **21,7% 15-latków** upiło się w ciągu 30 dni poprzedzających badanie, a tylko **7% to abstynenci.**

Na uwagę zasługuje także **wzrost przyzwolenia dorosłych na spożywanie alkoholu** przez osoby niepełnoletnie, przy czym chłopcy są w tym względzie traktowani bardziej liberalnie niż dziewczęta.

Spożywanie alkoholu przez osoby niepełnoletnie upośledza czynności poznawcze- koncentrację uwagi, zapamiętywanie, uczenie się, rozwój kontroli emocjonalnej, powoduje podejmowanie zachowań ryzykownych, groźnych dla życia i zdrowia, zakłóca proces rozwojowy, może powodować spowolnienie wzrostu i zaburzenia hormonalne.

W całej Europie co czwarty zgon w grupie wiekowej 15-19 lat spowodowany jest nadużywaniem alkoholu. Z używaniem alkoholu wiąże się m.in. obniżenie wieku inicjacji seksualnej, niechciane ciążę i ryzyko zarażenia wirusem HIV.

Pozytywnym trendem, który daje się zauważyć w ostatnich latach jest deklaratywna świadomość działania alkoholu na organizm oraz rozmiaru szkód, jakie wywołuje jego nadużywanie (kierowcy, kobiety w ciąży), a przede wszystkim zatrzymanie tendencji wzrostowej poziomu spożycia alkoholu.

II. PROBLEMY SPOŁECZNE SPOWODOWANE NADUŻYWANIEM ALKOHOLU, NARKOTYKÓW ORAZ PRZEMOCĄ PRZEZ MIESZKAŃCÓW LIPNA.

Do zilustrowania tej grupy problemów wykorzystane zostały informacje uzyskane z:

- Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lipnie
- Komendy Powiatowej Policji w Lipnie
- Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Lipnie
- MKRPA w Lipnie.

1. **Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy społecznej w Lipnie** wskazują, że w roku 2010 z pomocy ośrodka skorzystało do 30 listopada ok. 317 rodzin w ilości 598 osób z problemem alkoholowym, narkomanią i przemocą w rodzinie. Łącznie udzielono im pomocy finansowej w wysokości **2 863 zł.**
2. **Z informacji uzyskanej z Komendy Powiatowej Policji w Lipnie wynika, że w 2010 roku (dane do 20.10. 210r.) na terenie powiatu lipnowskiego :**
 - Z miejsc publicznych w Lipnie izolowano **71 nietrzeźwych** osób
 - Na terenie miasta Lipna ujawniono **59** nietrzeźwych kierowców w tym: z art. 178a & 1 kk – **38** (kierujących pojazdami) i z art. 178a & 2 – **21** kierujących rowerami, w wyniku czego wszczęto **38** postępowań przygotowawczych dot. prowadzenia pojazdów w stanie nietrzeźwym oraz **21** postępowań wobec nietrzeźwych rowerzystów.
 - Sporządzono **18 wniosków** do Sądu Rejonowego w sprawie kierujących w stanie po spożyciu alkoholu art. 87 & 1 i 2 kw tj, **12** wniosków wobec kierujących pojazdami i **6** wniosków wobec kierujących rowerzystów.
 - Zabezpieczono **35 litrów** alkoholu nielegalnego pochodzenia.
 - Ujawniono na terenie miasta Lipna **113 wykroczeń** z art. 43 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26.10.82 r. w tym: **48** wniosków przesłano do Sądu Rejonowego, ukarano mandatem **57** osób, zastosowano pouczenie wobec **8** osób.
 - **Przeprowadzono na terenie miasta 298 interwencji domowych** (oprócz interwencji publicznych i innych), w tym:
 - **54 dotyczące przemocy w rodzinie** z zastosowaniem procedury „Niebieskiej Karty”
 - **ujawniono 39** nietrzeźwych mężczyzn sprawców przemocy domowej
 - **oraz 2** nietrzeźwe kobiety sprawczynie przemocy domowej
 - zatrzymano z interwencji domowej w Lipnie przewieziono do Izby Wytrzeźwień we Włocławku **143 osoby**
 - podczas interwencji domowych obecnych było w mieszkaniu **32 małoletnie osoby**, w tym do 13 lat – **14 osob**
 - **rodziny patologiczne na terenie Lipna zagrożone alkoholizmem i przemocą w rodzinie objęto nadzorem dzielnicowych.**
 - * **wszczęto 31** postępowań przygotowawczych z art. 207 & 1 kk (fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną), z których **26** na obecną chwilę zakończono aktem oskarżenia
 - * **skierowano 31** kierujących w stanie nietrzeźwym na badania lekarskie

Najbardziej zagrożone problemami uzależnienia, przemocą w rodzinie i marginalizacją społeczną są ulice : Komunalna, Rapackiego, Kilińskiego i Pl. 11 Listopada, Os. Korczaka oraz Osiedle Jana Pawła II w Lipnie

Zespół ds. Prewencji Kryminalnej Nieletnich i Patologii KPP w Lipnie oraz dzielnicowi na bieżąco współpracują ze szkołami MKRPA, PCPR, PCK, kuratorami sądowymi, placówkami służby zdrowia i lokalnymi mediami w zakresie przeciwdziałania zjawiskom patologicznym i szukania rozwiązań problemów już zaistniałych.

3. Z informacji uzyskanych z Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Lipnie wynika, że :

- W 2010 roku na Oddziale Psychiatrycznym II (obejmującym opieką mieszkańców powiatu lipnowskiego) było leczonych ok.**120 pacjentów z** objawami uzależnienia od alkoholu z miasta Lipna. Na oddziałach psychiatrycznych nie ma zatrudnionych specjalistów psychoterapii uzależnień bądź instruktorów terapii, jednak ograniczony kontrakt z Kujawsko-Pomorskim Oddziałem NFZ na leczenie psychiatryczne nie pozwala na realizację zadań z tego zakresu.

4. Z działań MKRPA w Lipnie wynika, że coraz więcej osób korzysta z coraz szerszej oferty na terenie miasta form pomocy, terapii i konsultacji adresowanych do rodzin, w których występuje alkoholizm, narkomania i przemoc. **W roku 2011 (dane do 30.11.2011r.) do Zespołu Interwencyjno-**

Motywującego MKRPA w Lipnie wpłynęło **70 zgłoszeń** w sprawach alkoholizmu członka rodziny oraz przemocy. W związku z tymi zgłoszeniami Zespół przeprowadził rozmowy ze 103 osobami nadużywającymi alkoholu oraz z 52 ich bliskimi. W stosunku do 5 osób skierowano wnioski do Sądu Rodzinnego. Część zgłoszonych osób udało się zmotywować do podjęcia dobrowolnej terapii lub abstynencji. Osoby te są stałymi uczestnikami zajęć terapeutycznych oraz członkami grup wsparcia.

W Punkcie Konsultacyjnym MKRPA dla uzależnionych i współuzależnionych od alkoholu odbyło się **89 dyżurów**, podczas których udzielono **195 porad indywidualnych**.

Z terapii grupowej skorzystało wiele nowych osób- łącznie **480** (średnio w spotkaniu uczestniczyło 10-15 osób).

Grupa wsparcia dla współuzależnionych odbyła **50 spotkań**. Systematycznie na spotkania uczęszczało średnio 8-10 osób. Łącznie objęto pomocą 432 osoby w ciągu roku.

Ok. 100 osób – członkowie grupy AA i ich bliscy wzięło udział w Ogólnopolskich Spotkaniach Trzeźwościowych w Licheniu i Częstochowie.

W Punkcie Konsultacyjnym dla Ofiar Przemocy przyjęto **75 osób**, podczas których udzielono potrzebującym indywidualnych porad , z czego ok. 70% dotyczyło bezpośrednio spraw związanych z przemocą w

rodzinie, a 30% dotyczyło spraw z zakresu ustalenia ojcostwa, prawa spadkowego itp.

Przy Telefonie Zaufania działającym przy Urzędzie Miasta Lipna pełnili nieodpłatnie dyżury członkowie MKRPA, podczas których udało się większości zgłaszających się osób zachęcić do osobistego kontaktu z terapeutami uzależnień zatrudnionymi na potrzeby miasta Lipna.

Kontynuował pracę na ulicach miasta pedagog uliczny, który objął różnymi formami pomocy ok. **1000 osób**. W roku 2011 miało miejsce ponadto **20 wizyt domowych**, podczas których motywowano rodzinę do trzeźwego życia.

W Punkcie Konsultacyjnym dla osób uzależnionych od narkotyków, działającym przy Parafii Bł. M. Kozala w Lipnie przyjętych zostało **71 osób**

Kontynuował także pracę Młodzieżowy Klub Profilaktyczny przy Parafii Bł. Kozala w Lipnie, do którego uczęszcza systematycznie co tydzień ok. 12 uczniów z ternu Lipna.

Na stronie internetowej MKRPA : WWW.uzaleznienialipno.pl funkcjonuje poradnia internetowa.

W odpowiedzi na potrzeby osób zgłaszających się do MKRPA uruchomiona została przy Urzędzie Miejskim w Lipnie **terapia par małżeńskich- objęto nią 6 małżeństw z problemem alkoholowym** (24 spotkania w 2011 roku)

III. STAN ZASOBÓW UMOŻLIWIAJĄCYCH DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE I NAPRAWCZE NA TERENIE LIPNA.

1. Charakterystyka miasta- ludność:

- * Liczba mieszkańców ogółem - ok.15 000 osób
- * Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (do 18 roku życia) - ok. 3 300 osób
- * Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym (kobiety 18-60 lat, mężczyźni 18-65 lat) - ok. 9 600 osób
- * Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym - ok. 2 000 osób

2. Rynek alkoholowy:

- Liczba mieszkańców miasta przypadających na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych do 4,5% (piwo) - ok. 285 osób
- Liczba mieszkańców przypadających na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych od 4,5% do 18% - ok. 310 osób

- Liczba mieszkańców przypadających na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych powyżej 18% - ok. 490 osób

3. Instytucje i organizacje:

Na terenie miasta Lipna funkcjonują następujące instytucje prowadzące działalność profilaktyczną oraz włączające się w proces naprawy skutków nadużywania substancji psychoaktywnych:

- **Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Lipnie**, która jest inicjatorem i koordynatorem wszystkich działań związanych z zapobieganiem alkoholizmowi, narkomanii i przemocy w rodzinie. W ramach swych działań profilaktycznych komisja prowadzi :
 - **6 świetlic środowiskowych dla dzieci** – „Tęcza” przy MOPS, „Fantazja” przy Publicznym Gimnazjum Nr 1, „Miś” przy ZSS, „Promyki” przy Szkole Podstawowej Nr 3, „Arka” przy Szkole Podstawowej Nr 5 oraz „Stokrotka” przy szkole Podstawowej Nr 2 w Lipnie. W roku 2011 uczęszczało do nich łącznie **131 dzieci w wieku 6-16 lat, w tym niepełnosprawnych 16.**
 - **3 Punkty Konsultacyjne**- dla uzależnionych i współuzależnionych od alkoholu i narkotyków ora dla ofiar przemocy
 - **Grupa wsparcia dla uzależnionych AA**
 - **Grupy wsparcia dla współuzależnionych AlAnon**
 - **Terapia dla uzależnionych i współuzależnionych** od alkoholu i narkotyków oraz **DDA** (dla dorosłych dzieci alkoholików)
 - **Telefon Zaufania**
 - **Młodzieżowy Klub Profilaktyczny** dla osób mających kontakt z narkotykami
 - **w roku 2011 po raz pierwszy uruchomiono formę spotkań dla osób potrzebujących pomocy w ich domach**
 - **Terapia par małżeńskich z problemem alkoholowym**
- **Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Lipnie** zatrudniająca pedagogów, psychologów i logopedów. Zajmuje się diagnozowaniem przyczyn trudności edukacyjnych, wychowawczych, społecznych i innych. Opracowując programy naprawcze współpracuje ze szkołami i rodzicami badanych uczniów.
- **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lipnie** prowadzi rozeznanie potrzeb środowiska, świadczy pomoc finansową, socjalną, prawną i rzeczową osobom uzależnionym i członkom ich rodzin.
- **Komenda Powiatowa Policji oraz Sąd Rejonowy w Lipnie** w zakresie rozpoznawania i karania przestępczości w związku z nadużywaniem alkoholu oraz przeciwdziałania zjawisku przemocy. Zespół ds. Prewencji

Kryminalnej Nieletnich i Patologii na bieżąco współpracuje ze szkołami prowadząc akcje edukacyjno- profilaktyczne.

- **SP ZOZ, organizacje społeczne (PCK, PCPR), kościoły katolickie, Caritas, pedagodzy szkolni-** w ramach własnych kompetencji
- **Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna-** w zakresie profilaktyki zdrowotnej, w tym również uzależnień.

Wszystkie wymienione wyżej instytucje i organizacje współpracują z sobą powiadamiając się wzajemnie o problemach w rodzinie, podejmują wspólne działania np. wspólne kampanie profilaktyczne lub szkolenia grup zawodowych z zakresu profilaktyki uzależnień czy przemocy w rodzinie.

4. Profilaktyka:

W działalności profilaktycznej prowadzonej na terenie miasta Lipna ważną rolę odgrywają placówki oświatowe, w których działaniom Komisji poddawane są dzieci i młodzież. W roku 2011 miasto Lipno po raz kolejny wzięło udział w **Ogólnopolskiej Kampanii „Zachowaj Trzeźwy Umysł”**, która realizowana była przy współudziale dyrekcji szkół i pedagogów szkolnych. (szkoły podstawowe i gimnazja). Celem kampanii było ukazanie dzieciom i młodzieży alternatywnych dla używek i nałogów form spędzania czasu wolnego- w sporcie, kulturze i rekreacji. Relacja z przebiegu Kampanii dostępna na naszej stronie internetowej.

W 2011 roku **uczniowie wszystkich lipnowskich szkół podstawowych i gimnazjów dwukrotnie** obejrzało spektakle profilaktyczne wystawione przez Krakowski Teatr Profilaktyczny „Kurtyna”.

Dużym zainteresowaniem cieszył się w roku 2011 **cykl koncertów rockowych zespołu „Na ostatnią chwilę”** połączonych z **prezentacją multimedialną**, podczas których uczniowie wszystkich lipnowskich szkół (Gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne) realizowano autorski program profilaktyczny z zakresu uzależnienia od alkoholu, narkotyków, dopalaczy oraz związanego z przemocą w rodzinie.

Zakupionych zostało i wręczonych uczniom i ich rodzicom ponad 2000 ulotek o mechanizmach uzależnień oraz zawierających informacje, gdzie można szukać pomocy na terenie Lipna.

Zorganizowany został także wypoczynek letni (z programem profilaktycznym) dla 40 dzieci ze świetlic oraz 9 członków Młodzieżowego Klubu Profilaktycznego.

W roku 2011 odbyło się ponadto ponad 60 godzin cyklicznych zajęć w lipnowskich szkołach podstawowych i gimnazjach dla młodzieży zagrożonej uzależnieniami w **formie warsztatowo-treningowej** prowadzonych przez terapeutę uzależnień. Zajęcia zawierały część informacyjną związaną z okresem dorastania, stresem i asertywnością, ale też uczniowie podczas części treningowej mieli możliwość poprawienia swojej komunikacji, nauczyć się

odmawiania oraz zwalczać nudę w konstruktywny sposób. Zajęcia umożliwiły także częściową diagnozę postaw uczniów w stosunku do nikotyny, alkoholu i marihuany, mogli też skonfrontować się z funkcjonującymi w środowisku mitami związanymi z tym, niesłusznie nazywanym „lekkim” narkotykiem.

Zorganizowaliśmy z także po raz szósty Biesiadę Bezalkoholową, na której bawiło się ponad 150 osób (trzeźwych alkoholików i członków ich rodzin).

Kontynuujemy pracę na stronie internetowej WWW.uzaleznienialipno.pl, na której zamieszczamy informacje z pracy MKRPA w Lipnie, ale także informacje i treści o charakterze profilaktycznym i edukacyjnym dla młodzieży i dorosłych.

5. Lecznictwo odwykowe:

Na terenie Lipna brak Oddziału Odwykowego dla uzależnionych od alkoholu, istniejący w SP ZOZ II Oddział Psychiatryczny prowadzi jedynie diagnozę, leczenie farmakologiczne i detoksykację osób uzależnionych. Osoby uzależnione, które dobrowolnie chcą podjąć leczenie odwykowe, dzięki bardzo dobrej współpracy z Wojewódzkim Ośrodkiem Terapii Uzależnień i Współuzależnień w Toruniu kierujemy na terapię do tej placówki.

Na terenie Lipna funkcjonuje jedna Poradnia Terapii Uzależnień od Alkoholu, w której zatrudnieni są : 2 lekarzy, 3 pielęgniarki oraz psycholog.

6. Wnioski.

Przedstawiona wyżej diagnoza daje obraz rozmiarów problemów dotyczących problemu uzależnień oraz zakresu działań podejmowanych przez MKRPA i pozostałe instytucje na rzecz zwalczania jego skutków oraz profilaktyki.

Na podkreślenie zasługuje fakt systematycznego poszerzania oferty pomocowej dla osób uzależnionych i członków ich rodzin. W roku 2012 jeszcze większy nacisk zostanie położony na działania o charakterze profilaktycznym – z zakresu profilaktyki narkomanii i przemocy w rodzinie oraz uczące dzieci i młodzież sposobów radzenia sobie w sytuacjach trudnych bez sięgania po środki psychoaktywne.

Zamierzamy podjąć także kolejną próbę podjęcia działań w kierunku utworzenia na terenie Lipna Oddziału Odwykowego, zatrudniającego terapeutów uzależnień albo przynajmniej uruchomienia na bazie szpitala Psychiatrycznego w Lipnie programu podstawowego dla alkoholików w formie ambulatoryjnej. Często osoby decydujące się na terapię dobrowolnie lub z postanowieniami sądowymi są jedynymi żywicielami rodziny i 6 tygodni leczenia w ośrodku stacjonarnym stwarza dla rodziny jeszcze gorszą sytuację.

Drugi obszar ważnych zagadnień, to współpraca ze służbami kuratorów w zakresie zobowiązania dozorowanych do leczenia odwykowego. Istnieje

potrzeba szkolenia tych służb w zakresie wiedzy na temat leczenia odwykowego, jego form i specyfiki.

Członkowie MKRPA w Lipnie wyrażają nadzieję, że uda nam się pozyskać sojuszników na drodze do realizacji przedstawionych działań, co pomoże odmienić na lepsze los wielu rodzin.